

Krimināllikuma 179.panta objektīvā puse – būtisks kaitējums

Nepamatota ir prokurores norāde, ka būtiska kaitējuma pazīme sakrīt ar Krimināllikuma 179.panta objektu – fiziskas personas mantisku apdraudējumu.

Likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.panta, Kriminālprocesa likuma 20.panta pirmās daļas izpratnē apsūdzībā nevar aprobežoties ar vispārēju norādi par aizsargāto interešu un tiesību apdraudējumu, bet ir jānorāda, kā ar likumu aizsargāto interešu un tiesību apdraudējums izpaužas.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Krimināllietu departamenta

2011. gada 12. maija

L Ē M U M S

Lietā SKK – 223/2011

(Krimināllieta Nr. 11210025109)

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments šādā sastāvā:

senators referents P.Dzalbe,

senatore I.Radzeviča,

senators V.Čiževskis

izskatīja lietu rakstveida procesā sakarā ar cietušā Ž.P. kasācijas sūdzību un Jēkabpils rajona prokuratūras virsprokurores V.Belkovskas kasācijas protestu par Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2011.gada 28.februāra lēmumu un

k o n s t a t ē j a

ar Jēkabpils rajona tiesas 2010.gada 26.augusta spriedumu

I.L., personas kods [...],

atzīta par nevainīgu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 179.panta pirmās daļas un attaisnota.

Ž.P. pieteikums par kaitējuma kompensāciju atstāts bez izskatīšanas.

Ar Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2011.gada 28.februāra lēmumu Jēkabpils rajona tiesas 2010.gada 26.augusta spriedums atstāts negrozīts.

Pirmstiesas kriminālprocesā I.L. celta apsūdzība par to, ka viņa, būdama persona, kurai uzticēta sveša manta, izdarīja tās prettiesisku iegūšanu (piesavināšanos).

„I.L., būdama persona, kurai glabāšanai viņas garāžā Jēkabpilī, [...] ielā [...] tika uzticēta individuālā komersanta Ž.P. manta – trīs krūmgrieži „Stihl FS450”, kurus darbā lietoja pie Ž.P. IK „[...]” strādājošais I.L. piedzīvotājs A.J., 2009.gada 8.martā tos piesavinājās, atsakoties krūmgriežus atdot īpašniekam, pēc tā aizveda tos uz pirmstiesas izmeklēšanā nenoskaidrotu vietu, prettiesiski tos iegūstot.

Ar augstāk minētajām darbībām I.L. nodarīja IK „[...]” īpašniekam Ž.P. mantisko zaudējumu par summu Ls 1309,32”.

I.L. darbības pirmstiesas kriminālprocesā tika kvalificētas pēc Krimināllikuma 179.panta pirmās daļas.

Cietušais Ž.P. iesniedzis kasācijas sūdzību un Jēkabpils rajona prokuratūras virsprokurore V.Belkovska iesniegusi kasācijas protestu.

Cietušais Ž.P. kasācijas sūdzībā lūdz atcelt apelācijas instances tiesas lēmumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Cietušais Ž.P. apelācijas instances tiesas lēmumu uzskata par nepamatotu, jo tiesa pārkāpusi materiālo tiesību normas, nepareizi piemērojot Krimināllikuma Sevišķās daļas normu konkrētajiem apstākļiem.

Cietušais Ž.P. analizē lietas faktiskos apstākļus un norāda, ka mantu – krūmgriežus, bija uzticējis lieciniekam A.J., lai viņš ar tiem varētu strādāt. Taču A.J., nebūdam šīs mantas īpašnieks, uzticēja krūmgriežus glabāšanā apsūdzētajai I.L. Līdz ar to krūmgriežus netieši, ar citas personas – A.J., starpniecību viņš nodeva glabāšanā I.L. Turklāt apsūdzētā I.L. zināja par viņas īpašumā novietotajiem krūmgriežiem un neiebilda pret to glabāšanu. Pēc cietušā Ž.P. ieskata, neviena persona nevar glabāt kādu mantu vai priekšmetu svešā īpašumā bez īpašnieka piekrišanas. Turklāt krūmgrieži atradās apsūdzētās I.L. faktiskajā valdījumā un citām personām, tai skaitā policijai un cietušajam Ž.P. - mantas likumīgajam īpašniekam, nebija nekāda likumīga iespēja piekļūt mantai un atgūt to.

Kasācijas sūdzībā cietušais Ž.P. norāda, ka konkrētajā gadījumā liecinieks A.J. darbojās kā starpnieks starp mantas īpašnieku – Ž.P., un mantas glabātāju – I.L. Mutiska vienošanās par būtiskajiem līguma noteikumiem, ja to spēj pierādīt, ir pietiekams pamats, ka glabājuma darījums ir noslēgts. Ar kriminālprocesā iegūtajiem pierādījumiem apstiprinājās fakts par apsūdzētās I.L. kā personas, kuras faktiskajā valdījumā jeb turējumā atradās krūmgrieži, tiesisko stāvokli, ko arī apstiprināja viņas tālākās darbības, pārvietojot cietušā Ž.P. krūmgriežus uz citu vietu. I.L. paturēja kā ķīlu svešu mantu sava iespējamā prasījuma pret A.J. nodrošināšanai.

Cietušais Ž.P. uzskata, ka abu instanču tiesas burtiski un gramatiski tulkojušas Krimināllikuma 179.panta pirmās daļas dispozīciju, nonākot pie secinājuma, ka apsūdzētā I.L. nebija uzņēmusies atbildību par mantu – krūmgriežiem. Pēc cietušā Ž.P. ieskata, no Krimināllikuma 179.panta pirmās daļas dispozīcijas neizriet, ka apsūdzētās personas vainīguma pierādīšanai ir jākonstatē tāds apstāklis kā „atbildības uzņemšanās”, jo panta norma nosaka, ka pie kriminālatbildības tiek saukta persona, kura prettiesiski ieguvusi svešu mantu, ja šai personai manta uzticēta vai kuras pārziņā tā atradusies. Līdz ar to apsūdzētajai I.L. nebija ar īpašām darbībām jāizsaka sava griba uzņemties atbildību par viņas īpašumā atrodošos svešu mantu, bet pietika ar to, ka viņa piekrita šo mantu turēt un glabāt savā īpašumā. Tālākas apsūdzētās I.L. darbības liecina par cietušā Ž.P. piederošā īpašuma prettiesisku iegūšanu, jo tā kā viņa turpināja mantas aizturēšanu un neatdeva cietušajam Ž.P. to pēc viņa pieprasījuma, tad apsūdzētās I.L. rīcība nav vērtējama kā svešas mantas slepena vai atklāta nolaupīšana (paņemšana) bez mantas īpašnieka piekrišanas, bet gan kā piesavināšanās.

Jēkabpils rajona prokuratūras virsprokurore V.Belkovska kasācijas protestā lūdz atcelt abu instanču tiesu nolēmumus un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai.

Virsprokurore apelācijas instances tiesas lēmumu uzskata par prettiesisku, jo tiesa nav pareizi piemērojusi Krimināllikuma Sevišķās daļas 179.pantu, nesaskatot apsūdzētās I.L. darbībās šā panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvu, kā arī pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 514., 519., 525.un 526.pantu, neanalizējot lietā konstatētos un tiesas noskaidrotos apstākļus. Turklāt nepareizi ir traktēta Kriminālprocesa likuma 455.panta trešā daļa.

Virsprokurore uzskata, ka apsūdzētās I.L. darbībās ir Krimināllikuma 179.panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīga nodarījuma sastāvs. Kasācijas protestā virsprokurore analizē lietas faktiskos apstākļus un norāda, ka ar to brīdi, kad apsūdzētā I.L. piekrita uzņemties krūmgriežus glabāt savā īpašumā - garāžā, kur tiem nevar piekļūt nepiederošas personas, viņai izveidojās īpašs tiesisks stāvoklis attiecībā uz šo mantu. Cietušais Ž.P. šo mantu apsūdzētajai I.L. uzticēja nevis tieši, bet pastarpināti caur liecinieku A.J., kurš, savukārt, nevarēja būt valdītājs pār šo mantu, kamēr manta atradās viņam nepiederošā īpašumā. Krimināllikuma komentāros un zinātniskajās publikācijās netiek prasīts, lai uzticēto mantu fiziski glabātājam nodotu rokās tikai tās īpašnieks. Pēc virsprokurores ieskata, būtiski ir noskaidrot vienošanās vai mutiskā līguma saturu.

2009.gada 2.martā lieciniekam A.J. pēc kopdzīves pārtraukšanas ar apsūdzēto I.L. bija liegta iespēja paturēt šos krūmgriežus valdījumā, viņam tie nebija pieejami, kā arī darbs ar

tiem netika veikts. 2009.gada 8.martā krūmgrieži bija vienīgi apsūdzētās I.L. glabājumā un, telefoniski atsakoties tos atdot, viņa tos piesavinājās.

Virsprokurore norāda, ka noziedzīgā nodarījuma notikums un noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir divi dažādi krimināltiesību jēdzieni. Virsprokurore atsaucas uz Kriminālprocesa likuma 525.panta otrās daļas 1.punktu un uzskata, ka tiesai bija jāanalizē notikuma objektīvā puse mantiska noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, jo tas, ka noziedzīgā nodarījuma notikums šajā gadījumā ir bijis, izriet no abu instanču tiesu spriedumiem.

Virsprokurore nepiekrīt tiesas secinājumam, ka nav jāvērtē pilns inkriminētā noziedzīgā nodarījuma sastāvs, t.sk., vai apsūdzētā ir veikusi inkriminētās darbības, subjektīvā puse, vaina, jo:

- vērtēt, vai ir pierādīta apsūdzētās I.L. vaina, ja noziedzīgs nodarījums ir noticis, nepieciešams, lai lemtu par lietas nosūtīšanu prokuroram saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 526.panta pirmās daļas 5.punktu, ja viņas piedalīšanos noziedzīgajā nodarījumā tiesa uzskatītu par nepierādītu;
- ja apsūdzētās I.L. piedalīšanos noziedzīgā nodarījumā tiesa uzskatītu par pierādītu, bet tiesas ieskatā nav pareiza kvalifikācija pēc Krimināllikuma panta, krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam būtu iespējams attiecīgu Krimināllikuma pantu viņai inkriminēt. Tiesai saskaņā ar Kriminālprocesa likumu ir tiesības pārkvalificēt noziedzīgo nodarījumu no viena uz citu pantu arī gadījumos, ja prokurors to nav lūdzis. Tātad tiesai likumā nav liegts izvērtēt subjektīvo pusi, arī nepiekrītot apsūdzībā minētajai kvalifikācijai.

Tiesas viedoklis, ka, pārkvalificējot noziedzīgo nodarījumu no Krimināllikuma 179.panta pirmās daļas uz 279.panta pirmo daļu, būtu pārkāptas apsūdzētās I.L. tiesības uz aizstāvību, pēc virsprokurores ieskata, ir bez pamata, jo noziedzīgā nodarījuma faktiskie apstākļi – darbības, sekas, nemainās. Krimināllikuma 279.panta pirmās daļas sankcija ir labvēlīgāka apsūdzētajai I.L. Kaitējums daļā par zaudējumu nav atšķirīgs, tas ir ievērojams likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.panta otrās daļas izpratnē, bet daļā par likuma aizsargāto interešu un tiesību apdraudējumu nav atšķirīgs no Krimināllikuma 179.panta objekta – fiziskās personas mantisko interešu apdraudējuma.

Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesas lēmums atstājams negrozīts, bet Jēkabpils rajona prokuratūras virsprokurores V.Belkovskas kasācijas protests un cietušā Ž.P. kasācijas sūdzība noraidāma.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 569.panta pirmo daļu šajā lietā pārsūdzēšana kasācijas kārtībā ir rakstveida kasācijas protesta vai sūdzības iesniegšana Augstākās tiesas Senātam par tāda apelācijas instances tiesas nolēmuma tiesiskumu, kurš vēl nav stājies spēkā, nolūkā panākt tā atcelšanu pilnībā vai kādā tā daļā vai arī grozīšanu juridisku iemeslu dēļ. Tāpēc likumam neatbilstoši ir virsprokurores un cietušā lūgumi par abu instanču tiesu nolēmumu atcelšanu un lietas nosūtīšanu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā un kasācijas protestā pēc būtības tiek apšaubīts lietas faktisko apstākļu juridiskais novērtējums apelācijas instances tiesas lēmumā.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 569.panta pirmo un trešo daļu kasācijas instances tiesa lietas faktiskos apstākļus nenoskaidro un pierādījumus lietā no jauna neizvērtē.

No apelācijas instances tiesas lēmuma redzams, ka tiesa ir izdarījusi šādus atzinumus:

- apsūdzētā I.L. attaisnota sakarā ar to, ka viņas nodarījumā nav Krimināllikuma 179.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva;
- cietušajam Ž.P. nav bijusi vienošanās ar apsūdzēto I.L. par to, ka I.L. apņemas glabāt krūmgriežus, tos garāžā glabājis A.J., tāpēc nav pamata apgalvojumam, ka cietušais Ž.P. uzticējis šo mantu glabāšanai I.L. pastarpināti caur A.J.

Kasācijas instances tiesai nav pamata apšaubīt apelācijas instances tiesas atzinumus, kuri pamatoti ar pārbaudītajiem un novērtētajiem pierādījumiem. Kasācijas instances tiesa turklāt atzīmē, ka atļauja lietot telpu mantu glabāšanai nenozīmē glabājuma saistību pārņemšanu. Līdz ar to apelācijas instances tiesa tiesiski un pamatoti atzinusi, ka apsūdzētā I.L. attaisnojama apsūdzībā, kāda viņai celta pirmstiesas kriminālprocesā.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 23.pantu krimināllietās tiesu spriež tiesa, tiesas sēdēs izskatot un izlemjot pret personu celto apsūdzību pamatotību, attaisnojot nevainīgas personas vai arī atzīstot personas par vainīgām noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un nosakot valsts institūcijām un personām obligāti izpildāmu krimināltiesisko attiecību noregulējumu, kas, ja nepieciešams, realizējams piespiedu kārtā.

No apelācijas instances tiesas lēmuma redzams, ka apelācijas instances tiesa ir izvērtējusi celtās apsūdzības faktisko apstākļu atbilstību Krimināllikuma Sevišķajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu sastāvu juridiskajām pazīmēm un atzinusi, ka apsūdzētās I.L. rīcībā varētu saskatīt Krimināllikuma 175.pantā vai 279.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pazīmes. Tiesa ir norādījusi, ka ir būtiska atšķirība starp to, „vai sveša kustama manta tiek tīši, prettiesiski, bez atlīdzības, aiz mantkārības paņemta vai arī manta tiek aizturēta ar kādu nosacījumu savstarpēju mantisku strīdu (starp A.J. un I.L.) risināšanas

gaitā". Savukārt par Krimināllikuma 279.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmēm apsūdzētās I.L. rīcībā apelācijas instances tiesa atzinusi, ka apsūdzības faktisko apstākļu grozīšana, tiesā norādot būtiska kaitējuma radīšanu atbilstoši likumam „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.panta noteikumiem, pārkāptu apsūdzētā tiesības uz aizstāvību un būtu pretrunā ar Kriminālprocesa likuma 455.panta trešo daļu.

Kasācijas instances tiesai nav pamata apšaubīt apelācijas instances tiesas atzinumus, jo tie izriet no Krimināllikuma un Kriminālprocesa likuma prasībām. Virsprokurores kasācijas protestā norādītais, ka būtiska kaitējuma pazīme sakrīt ar Krimināllikuma 179.panta objektu – fiziskas personas mantisku apdraudējumu, ir nepareizs.

Likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.panta, Kriminālprocesa likuma 20.panta pirmās daļas izpratnē apsūdzībā nevar aprobežoties ar vispārēju norādi par aizsargāto interešu un tiesību apdraudējumu, bet ir jānorāda, kā ar likumu aizsargāto interešu un tiesību apdraudējums izpaužas.

Izteiktie motīvi neapstiprina cietušā Ž.P. kasācijas sūdzības un virsprokurores V.Belkovskas kasācijas protesta apgalvojumus, tāpēc kasācijas sūdzība un kasācijas protests kā nepamatoti ir noraidāmi.

Vadoties pēc Kriminālprocesa likuma 585. un 587.panta, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments

n o l ē m a

Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2011.gada 28.februāra lēmumu atstāt negrozītu, bet cietušā Ž.P. kasācijas sūdzību un Jēkabpils rajona prokuratūras virsprokurores V.Belkovskas kasācijas protestu noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.